

МОДУЛ „КУЛТУРНА ДИПЛОМАЦИЯ”

ДЪРЖАВЕН КУЛТУРЕН ИНСТИТУТ

обобщение на презентациите и дискусиите от програмата

Предистория

Модулът „Културна дипломация” е разработен от Държавния културен институт като част от програмата за подготовка на млади дипломати. Участниците в курса са представители на различни дирекции от структурата на МВНР, както и от администрацията на Президента.

Държавният културен институт за трета година участва с презентации в този курс, като амбициите тази година са той да бъде разширен, да се дискутират основни модели в културната дипломация.

В рамките на четири дни бяха представени основните механизми на културното сътрудничество в двустранните отношения, новата роля на културата в европейската външна политика, спецификата на работата по многостранни програми и интегрирането на културни проекти в многостранната дипломация. В презентациите на различни case studies са разгледани възможните подходи при реализацията на културна програма на мисия, взаимоотношенията между дипломатическите представителства и културния сектор, в семинарно занятие бяха симулирани програми на мисия.

Програмата по културна дипломация цели също да очертае основните понятия в процеса на културна комуникация, да разкрие актуалните процеси в европейски контекст, да очертае партньорите на българските посолства в успешното позициониране на българската идентичност, на образа на страната за целите на изпълнението на външнополитическите приоритети на България.

ВТОРНИК 27 МАЙ

Културна дипломация – въвеждане в курса и презентация на програмата на Държавния културен институт

Основните акценти в лекцията на **Людмила Димитрова**, ДИРЕКТОР НА ДЪРЖАВНИЯ КУЛТУРЕН ИНСТИТУТ бяха съсредоточени около новата визия за културата в епохата на глобализацията, която поставя предизвикателства пред формирането и провеждането на политиките. За целите на настоящия модул по културна дипломация и по-конкретно за задачите на българските мисии най-полезно би било да се приеме едно широко определение на културата – комплекс от духовни, материални, интелектуални, емоционални характеристики, които определят едно общество или отделна група. Този комплекс включва не само изкуството, но така също моделите на живот, основните права и свободи, ценности, традиции, вярвания. В този смисъл и културната дипломация – подчерта Л.Димитрова - не е само културното сътрудничество в традиционния смисъл, но е и диалог относно проблемите и ценностите на обществото. Добрата културна дипломация следва да държи сметка за контекста, за средата и как тази среда да стане добронамерена, приятелска, отворена за постигането на определени външнополитически цели.

В един по-тесен смисъл културната дипломация е обмен на идеи, информация, изкуство и други аспекти на културата между народите и нациите с цел задълбочаване на взаимното разбиране. Културната дипломация обаче не би следвало да се ограничава в рамките само на взаимното разбиране и познаване, тя е много значима в аспекта на популяризиране на фундаментални ценности, които дадена страна и народ споделят.

Културните отношения могат да подкрепят дипломатическите цели – да създадат атмосфера, допринасяща за постигането – например - на мир или устойчиво развитие. Културната комуникация е много важна, когато дипломатически отношения са затруднени.

В изложението бяха разгледани и последните развития на дебата относно ролята на културата във външните отношения на Европейския съюз и по специално [„ЕВРОПЕЙСКА ПРОГРАМА ЗА КУЛТУРА В ГЛОБАЛИЗИРАЩИЯ СЕ СВЯТ“](#)–

В презентацията си **ВЕСЕЛА РАДОВА** представи основните проекти на Държавния културен институт – от създаването му около изграждането на Скулптурния парк и възможностите да се комуникират външнополитическите приоритети на дипломацията чрез акцент върху универсалните послания на изкуството. Представени бяха експозициите [Европа.арт](#), както и изданията за колекциите от мисиите в [Париж](#) и [Белград](#). В презентацията беше подчертано мястото на съвременното изкуство и неговия специфичен език (много често предизвикателен) да говори за универсалността на човешката креативност.

СРЯДА 28 МАЙ

В презентацията си на основната дейност на дирекцията и отдела в Министерството на културата г-жа **Диана Игнатова** – МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА – НАЧАЛНИК ОТДЕЛ „ДВУСТРАННО СЪТРУДНИЧЕСТВО И БЪЛГАРСКИ КУЛТУРНИ ИНСТИТУТИ В ЧУЖБИНА” направи преглед на основните типове [международни договори](#) в областта на културното сътрудничество, които България подписва. Проследен беше координационният механизъм между отделните български институции, които са въввлечени в процеса на договаряне и подготовка на документите. Посочени бяха и механизмите за управление на различните програми – например спогодбите предвиждат смесени комитети, докато при протоколите между отрасловите министерства такива не се необходими. В такива случаи всяка страна сама решава към какви мерки ще се насочи, защото тук отпада задължителното иначе *условие за реципрочност*.

Беше проследен и механизмът на вземане на решения по подготвените спогодби – след съгласуване с включените ведомства, изготвянето на финансовите разчети и уточняване на проектите – Министерският съвет приема решение, че текстът е основата за водене на преговори. Тези преговори се координират от МВНР и обикновено се вписва, че договореностите влизат в сила от размяната на дипломатически ноти между страните. Тогава с второ решение на МС спогодбите и програмите се утвърждават. Подчертано беше, че по принцип програмите за културно сътрудничество предвиждат *некомерсиален обмен* и за участие в тях обикновено се търсят изпълнители, чиито разходи се покриват от страните, без да се влиза в продуцентски договорни отношения.

Дискутирана беше също и мисията на културните институти в чужбина. В последните две години много активно се развива *мрежата от европейски културни институти EUNIC*, която въвлича в общи проекти представените в съответната страна институти, а и дипломатическите представителства на европейските страни в съответната страна.

Други връзки

[Български културни институти в чужбина](#) – концепция

[Адреси и програма](#) на българските държавни културни институти в чужбина

Мрежа на европейските културни институти [EUNIC](#)

Проф. Димо Димов, СЪЗДАТЕЛ И РЪКОВОДИТЕЛ НА „КВАРТЕТ ДИМОВ”, РЕКТОР НА КОНСЕРВАТОРИЯТА, ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ФОНДАЦИЯ „АПОЛОНИЯ”, МИНИСТЪР НА КУЛТУРАТА, ПОСЛАНИК В ДАНИЯ,

РЕАЛИЗАЦИЯТА НА КУЛТУРНА ПРОГРАМА НА МИСИЯ - планиране, партньори, местен културен контекст

В презентацията си проф. Димов сподели виждания за ролята на културната дипломация от гледната точка на човек, обвързан с българския културен процес. Той подчерта, че бариерите пред експорта на културен продукт са огромни и настояването дори от страна на посланик рядко среща положителен отзвук. Местният културен живот си тече в свое русло и правила и обикновено е много трудно да се намери пътеката, по която да се реализират идеите за „културна инвазия”. Професор Димов представи своята гледна точка за интервенция в тази

посока – да се изследват възможностите и да се насърчи контактът на български артисти и артистични асоциации с местни такива. Да представиш хората на изкуството на своята страна е най-добрият начин да постигнеш положително възприемане на нейния образ.

Други връзки

фестивал на изкуствата [Аполония](#)

ЦВЕТА АНДРЕЕВА – МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

ПРЕГЛЕД НА ПОЛИТИКИТЕ НА ЕС ПО ОТНОШЕНИЕ НА КУЛТУРАТА

В презентацията си за културните политики на ЕС Цвета Андреева се спря на основните програми на Общността – [Култура 2007-2013](#), [аудиовизуалната политика](#). Направен беше преглед на българското участие в тези програми, подчертано беше, че те са доста сложни за администриране и реализация, но са „най-видимият” канал за популяризиране на възможностите на българския културен сектор да участва в международния процес на европейско равнище. В допълнение тези програми се отварят и към т.нар „трети страни” – към асоцииращите се страни от Югоизточна Европа, където българските участия придобиват особен политически акцент.

Специално внимание беше отделено и на [Конвенцията за опазване и насърчаване на многообразието форми на културно изразяване](#), приета от ЮНЕСКО през 2005 година. Конвенцията вече се превръща в ключов документ за осъществяването на двустранно и многостранно сътрудничество, *включва културни измерения във всички форми на многостранната дипломация.*

Посочени бяха и основни *информационни източници, които могат да служат като отправна точка при анализа на културната ситуация в отделни страни.* Например - програмата на Съвета на Европа за сравнение на културните политики, която се обновява годишно, както и сайтът на Съвета на Европа за конвенциите в областта на културното развитие, които идват да заместят оскъдното европейско законодателство в областта на културата.

Други връзки

Сайтът на [ЮНЕСКО](#) за Конвенцията за опазване и насърчаване на многообразието форми на културно изразяване

[Културно контактни точки](#) по програма Култура на ЕС

Материали за [Лисабонската стратегия и културата](#)

Доклади на ЕК за приложимостта на [културни проекти в другите политики на ЕС](#)

Програма “Медия” – [български деск](#)

Участие на България в международни организации – координатори от [Министерство на културата](#)

[Конвенциите](#) на Съвета на Европа

[Портален сайт за културните политики](#) на Съвета на Европа

Изследването по поръчение на ЕК [„Икономиката на културата в Европа”](#)

ЧЕТВЪРТЪК 29 МАЙ

КУЛТУРНА ДИПЛОМАЦИЯ И СЪВРЕМЕННИТЕ ИЗКУСТВА *Асоциации и неправителствен сектор в съвременното изкуство, мрежата на международните арт контакти и форуми, промоцията на съвременното българско изкуство и култура.*

ЯРА БУБНОВА - ИНСТИТУТ ЗА СЪВРЕМЕННО ИЗКУСТВО представи основните цели на създадения в средата на 90-те Институт за съвременно изкуство, акцентирайки върху работата му по промоцията на съвременни автори в чужбина. Една от амбициите на Института е да запълни празнотата, която се е отворила в промоцията на българската култура в чужбина след изчезването на структурите, ангажирани с такава промоция и неустановената стратегия за „износ на българска култура”.

Спирайки се на ролята на *съвременните визуални изкуства* – г-жа Бубнова подчерта, че все повече и повече стават престижните форуми по света, които търсят работи на български артисти. По-старите форуми в Европа и Биеналето в Сао Паоло, Бразилия се изграждат по *модела на националното представителство*. Така първата кореспонденция от организаторите към съответната страна става с писмо до съответното посолство. На подобни събития се събира не само политически и светски елит, обикновено там е целият дипломатически корпус, идват и инвеститорите – това е отличен форум за контакти с важни за българската дипломация политически и икономически значими фигури.

Като най-важните форуми на съвременното изкуство госпожа Бубнова определи – *Венеция, Сао Паоло, Истанбул и Шанхай*. Представена беше и работата на Института по провеждане на *конкурси и резидентни програми съвместно с международни организации*, подчертавайки, че това е широка практика в света на съвременното изкуство и резултатите от нея имат приложение в културната дипломация. Специално внимание в дискусиите беше отделено и около *работата с българската диаспора* – много от нейните представители заемат ключови позиции в процеса на съвременното изкуство. Дипломатическата работа може да извлече неочаквани резултати от този ресурс. Засегната беше и ролята на дипломацията в координираните действия за „внос на изкуство”, които дават контекст на българското участие в международния обмен – като пример бяха посочени усилията на българската държава - престижни експозиции в страната, създаването на Националната галерия за чуждестранно изкуство и други проекти.

2. Иво Хаджимишев – БЪЛГАРСКА ФОТОГРАФСКА АСОЦИАЦИЯ

Господин Хаджимишев продължи в презентацията си темата на успешните примери за ролята на българската дипломация в международния културен обмен. По темата за представянето на България пред света чрез *културното наследство* той отбеляза една много деликатна страна. То е преплетено – особено на Балканите - *в идеологическите наслоения по изграждане на национални доктрини и често може да се изпадне в неудобни ситуации*. В момента има обръщане държавната политика, каза г-н Хаджимишев, и се подкрепят проекти за представяне в чужбина чрез съвременно изкуство. Тук е достатъчна доза изобретателност, за да превърнеш проектите в събитие. Ролята на дипломацията е *ключова и на етапа на подготовката на различни проекти*. Като пример г-н Хаджимишев посочи последните си проекти – събирането на фотографии от Руско-Турската война – напълно непознат за българската публика архивен материал, както и работата в албански архиви по културното наследство на региона. В такива проекти *институционалната подкрепа от страна на дипломатическите служби* е неocenима.

3. СТЕФАН КИТАНОВ - АРТ ФЕСТИ/SOFIA FILM FEST

Презентацията на Стефан Китанов и Мира Сталева – координатор на международните връзки на фестивала проследи зараждането на идеята за създаване на рок и филмов фестивал през 1993-та година, когато чуждите участия и гостите са се брояли на пръстите на едната ръка, а филмите са били осигурявани чрез чуждите културни институти в София. За разлика от другият голям форум „Киномания”, където се показват премиерни филми, тук амбицията е била да се осигури *присъствието на ключови фигури от света на киното* – тогава и срещите са по-атраaktivни, установените връзки са полезни за всички. София Филм Фест е форумът, от който са тръгват всички български филми по други фестивали, защото селекционерите са ги видели тук. И най-важното - усетили са каква е реакцията на местната публика.

За програмата *Sofia meetings* – на която се срещат и представят филми на млади автори господин Китанов каза: „Разбрахме, че гостите не идват в София да гледат руско или американско кино– те се интересуват от регионалния филмов език.” Сега на тези срещи вече идват около двеста гости.

Възможностите за среща между културната дипломация и натрупания положителен имидж на фестивала господин Китанов посочи като *разпространяване на информация, съдействие за популяризиране на самия фестивал, посочване на гости и евентуално срещи*

с местните фестивалните мениджъри в рамките на културната програма на мисиите. Така ще се разшири и кръгът от целевите групи на самите мисии.

Като основни фестивали в областта на киното, които заслужава да се следят в стратегията за комуникация на културната дипломация господин Китанов посочи – разбира се – фестивалът в Кан, Берлинския фестивал и регионалните фестивали – Сараево, Карлови Вари, Солун.

4. ДИМИТЪР БЪРДАРСКИ – ДИРЕКЦИЯ „КНИГА И БИБЛИОТЕЧНО ДЕЛО“, МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

В презентацията си господин Бърдарски подчерта, че сложността за промоцията на книгата и литературата идва от особеността на самия продукт – той е едновременно артистично творение, но и пазарен феномен. И въпреки това той е изключително подходящ за представяне на съвременния образ на страната – *писателите са търсен партньор и от своите колеги и от медиите*. А в последните години българските писатели – особено младите – са чест гост на различни форуми. Българското министерство на културата и Асоциацията „Българска книга“ издават брошурата Български страници с преведени откъси от българска литература, за да насърчат тази комуникация.

Като важни форуми на книгата бяха посочени – естествено най-големият форум във Франкфурт, също и в Лайпциг. В региона важен форум е панаирът на книгата в Солун.

ПЕТЪК 30 МАЙ

МНОГОСТРАННИ ПРОГРАМИ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО – *„Алианс на цивилизациите“ и „Европейска година на интеркултурния диалог“*

В последния ден от курса по културна дипломация сутрешните презентации бяха посветени на *процеса на многостранно сътрудничество*.

Презентацията на **МАЯ НЯГОЛОВА** - ПРОГРАМАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА ООН разгледа процеса на лансиране и управление на проекта „Алианс на цивилизациите“, започнал като инициатива на правителствата на Испания и Турция и приет като ключов от ООН в отговор на нарастващото напрежение между християнския и мюсюлманския свят.

В презентацията на госпожа Няголова беше очертана приемствеността между подобни инициативи – като тази на президента на Иран за „Десетилетие на диалога“, въвличането в сегашния процес и на други участници по схемата „Приятел на инициативата „Алианс на цивилизациите““. Беше очертана и активната българска роля в този процес и ангажиментът на българската дипломация - по-специално срещата на страните участнички в Процеса на сътрудничество в Югоизточна Европа в края на май в Поморие.

Приносът на България в развитието по инициативата може да се търси и в добрите български практики – програмите за осигуряване на заетост, за насърчаване на етническата толерантност – заложен в българската инициатива за *„Културните коридори в Югоизточна Европа“*.

Господин **ПЕТЪР МИЛАДИНОВ** – МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА представи два ключови проекта - по програмата на ЕС *„Европейска година на межкултурния диалог 2008“* и програмата на Съвета на Европа *„Културно и природно наследство в Югоизточна Европа“*. Те бяха повод да се дискутират *проблемите на участието на България в такива многостранни инициативи*.

Издигането на кандидатурата на посланик Ирина Бокова за генерален секретар на ЮНЕСКО със сигурност ще даде възможност да се акцентира българската позиция в тази световна организация, да се подчертае ролята на страната в многостранната дипломация. По сходен начин се развиват и дискусиите в европейските структури – например за новата медийна директива, където разнопосочните интереси се балансират с методите на тихата дипломация.

Недостатък на българското участие в многостранните програми е *слабият капацитет на българските организации* да се реализират и поддържат партньорства посочи г-н

Миладинов. Това може да се види и от неудовлетворителните резултати в проекти, които изискват „мрежова култура”. За Европейската година на интеркултурния диалог са подкрепени 300 проекта от европейски страни – но нито един от кандидатствалите 14 български.

Господин Миладинов посочи и още няколко форума, в които силно е застъпена културната дипломация – Съвет на министрите на културата от региона, Централно Европейската инициатива. Беше направен преглед и на инициативата на България „Културните коридори в Югоизточна Европа” – лансирана на регионалната среща на върха във Варна през 2005. Вероятно това трябва да стане водеща тема и на участието на българската дипломация в тези процеси. Сега имаме добри позиции, каза господин Миладинов – директорът на международната дирекция в Министерството на културата госпожа Диана Данаилова е избрана за две години като председател на Културния комитет към Съвета на Европа.

Други връзки

Сайта на инициативата на [ООН Алианс на цивилизациите](#)”

Сайт на [МВНР за инициативата на „Алианс на цивилизациите”](#)

[Интервю на министър Калфин](#) пред вестник „Култура”

Сайтът [„Културни коридори в Югоизточна Европа”](#)

[Българският сайт за](#) „Годината на межкултурния диалог”

Сайтът на ЕК [„Европейска година на межкултурния диалог”](#)

Н.ПР. ДЖЕФРИ КИЙТИНГ – посланик на Ирландия в София

Презентацията на посланик Кийтинг представи модели на изграждане на културната програма на мисия. Посолството на Ирландия е открито в София преди две и половина години, съставът му е ограничен, но много бързо културните прояви, реализирани под егидата на посолството, се превърнаха във важни акценти от културния афиш.

Всичко започва с намирането на човека, който ще ви въведе в местния културен свят, за да усетите какво би било интересно и важно за публиката, каза посланик Кийтинг. За мен това беше срещата с Иво Хаджимишев на една изложба в Дъблин, представяща фотографиите от сто-годишната история на вестник „Irish Independent”. Следващата стъпка беше участието в общи проекти, предложени от ключови участници в международното културно сътрудничество, продължи посланикът. В общата инициатива [Wall to Wall](#) – в която всяко от посолствата на страните членки на ЕС „осиновява стена”, за да изпише на нея откъс от стихотворение на национален поет - ирландското посолство участва с каменна стела в София Мол. От Дъблин са донесени картини на съвременни ирландски художници от колекцията на Международния департамент за участие в организираната от Държавния културен институт експозиция Европа.арт.

Акцент в програмата на мисията стават *изпълнителските изкуства*. Използван е европейският тур на група за съвременни градски песни – традиционен жанр, който лесно може да бъде разпознат като „ирландски”. Музикална група за традиционен фолклор, която гостува в София, е представена в музикално предаване в Радио София, а посолството урежда нейно пътуване и съвместна работа с учениците от Националното училище за фолклорни изкуства в Широка Лъка. Това е може би най-важното в културната програма на мисия, подчерта посланик Кийтинг – *да се осъществи връзката между гостуващите артисти и местните хора на изкуството*. Говорейки за стратегията, която изгражда мисията в културната промоция, посланик Кийтинг посочи упоритата работа по представянето на делото на *Джеймс Баучър* – ирландският журналист, който попада в България, поканен от княжеското семейство и свързва живота си с България – убеден защитник на българската кауза във войните от началото на миналия век като кореспондент за региона на „Таймс”. Изследването на тази връзка става важен акцент в работата на мисията – 2006 година е организиран семинар в Софийския университет, през 2007 на дискусия в БТА за образа на България пред света посланикът е правил презентация, посветена на Баучър, през тази година подобна презентация е правена и

на друга конференция за ролята на медиите в изграждането на положителния образ на страната в ЕС, представена е и съвместна изложба с Държавната агенция „Архиви” - документи от времето, както и подробен каталог.

Практически модул – годишна програма за културни прояви на дипломатическа мисия -*работа по групи* Доклади от групите - МОДЕРАТОР ПРОФ.Владко Мурдаров, БАН

В презентациите от групите бяха представени симулативно годишни програми на мисии. Този модул от програмата имаше за цел в интерактивна дискусия с модератора да се очертаят силни и слаби страни на предложените проекти, както и допълнителни линии, които една програма за културна дипломация да развива. Подчертана беше задължителната предварителна работа по изследването на местния контекст на изкуствата – определянето на най-подходящите форми за лансиране на български културни продукти. Това е още по-важно и заради необходимостта тези презентации да се съчетаят и с политическите послания, които цели да отправи дипломатическата служба. В предварителната подготовка на проектите много важна роля може да играе и Държавния културен институт към министъра на външните работи. Посочена беше и ролята на академичната и литературна общност за предизвикване на интерес към българската култура в съответните среди в чужбина. Дори и когато се организират презентации, свързани с традициите и културното наследство на страната трябва да се търси и едно специфична „просветителска” линия, за да не останат изолирани посланията, които се отправят.